

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева
Софийски университет "Св. Климент Охридски"**

**за дисертационния труд
на ЛИЛЯНА СЛАВЧЕВА АНГЕЛОВА**

на тема

СЕМЕЙНИ РОЛИ И СЕМЕЙНИ ЦЕННОСТИ В АРАБСКАТА КУЛТУРА

(на английски език)

LILYANA SLAVCHEVA ANGELOVA

FAMILY ROLES AND FAMILY VALUES IN THE ARAB CULTURE

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

по професионално направление: „Психология“

Лиляна Ангелова е поредният випускник на докторската програма по Културна и диференциална психология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, в която подготовката на български докторанти се извършва изцяло на английски език и в която дисертациите се разработват на английски език. *Дисертацията на Лиляна Ангелова също е написана на английски език*, а авторефератът, според изискванията на закона за развитието на академичния състав в Република България, е на български език. Така дисертацията е достъпна в глобален мащаб и предоставя на авторката си възможност още от началото на научното си развитие да участва директно в световния научен обмен с цялостния си труд.

Дисертационният труд на тема "Семейни роли и семейни ценности в арабската култура" е оформен в увод и три части и съдържа 200 страници, от които 193 са основен текст, таблици и графики, а останалите съдържат цитирана литература. Направеното изследване е представено в 51

таблици. Списъкът на използваната литература включва 121 източника на чуждестранни автори.

Актуалност на проблематиката

Работата е посветена на много слабо изследвана общност – арабския свят от Близкия изток и Северна Африка. Хората вън от арабския свят имат ограничени представи за арабската култура и често са обект на внушаване на негативни стереотипи за арабски говорещи народи насаждани чрез медии, филми и социални мрежи. Същевременно събитията в Близкия изток засягат ежедневието в Европа и такива ограничени и повърхностни образи могат да доведат до недоверие и неадекватна комуникация, до невъзможност за сътрудничество, договаряне и компромис. Затова изучаването на ценностите и нормите, които мотивират хората в тези култури са от съществено значение. Известно е, че съществува тенденция към реформи в тези страни, целящи по-голяма прозрачност на управлението и повишено участие на обществеността в процеса на вземане на решения. Това развитие налага по-задълбочено разбиране на арабската култура и на нейната основна единица – семейството, както и на тенденциите на модернизация в тези страни.

Основни цели на дисертационния труд

Дисертационният труд се опитва да отговорим на няколко основни въпроса. Първият е какво представляват семейните роли и семейните ценности в Близкия изток и Северна Африка. Втората задача е да се идентифицират факторите, които допринасят за различното възприятие на семейството и семейните отношения на въз основа на религиозност, семейно положение на респондентите, настоящо място на пребиваване и др. Изследват се и промените в семейните роли и ценности в този регион през последните десетилетия. Отделна цел е и анализ на конструирането на Аз-а, нивата на религиозност и тенденция към модерност, както и

емоционалното разстояние и отношенията с членовете на ядреното и разширеното семейството. Изследването е съсредоточено върху специфична и много рядко изследвана група - на млади високо образовани хора от арабските страни в Близкия изток и Северна Африка.

Познаване на състоянието на проблема

Темата е разработена задълбочено, като са анализирани значителен брой изследвания на авторитетни автори, събрана е значителен по обем литература – задача, която в случая на арабската култура е доста по-трудна от обичайното поради слабото присъствие на научни изследвания върху психиката на хората в тези страни. Прави впечатление, че дисертантката умее да анализира обемно съдържание и да прави адекватни изводи.

Структура на дисертацията

Изложението в дисертационния труд е структурирано в увод, три части, заключение и цитирана литература. В първата част са представени историческия контекст, арабската културна област и конкретно региона на Близкия Изток и Северна Африка. След това са представени историческите фактори, оформящи съвременното поведение на арабите. Психологическото изследване на различни аспекти на арабското семейство е разгледано в част втора на дисертацията. Друга важна изследвана концепция в тази част е разбирането на Аза от гледната точка на западната психологическа мисъл и арабските изследователи. В третата част на дисертацията е представено емпиричното изследване. В него са анализирани семейните роли и наблюдаваните промени между поколенията, семейните ценности и тенденциите по отношение конструирането на Аза на младите високообразовани араби от страните на Близкия Изток и Северна Африка. В края на трета част са анализирани религиозността, тенденцията към модерност, емоционалното разстояние

и отношенията с членовете на ядреното и разширено семейство на едни и същи респонденти, които са сравнени според няколко демографски критерия (пол, настоящо местожителство, семейно положение, образователно равнище на родителите и др.).

Достоверност и оригиналност на получените резултати

В дисертацията се разглежда подробно процесът на адаптиране на скалите, с които се изследват основните променливи от теоретичния модел. Проведени са факторен анализ и анализ на вътрешната консистентност на скалите. Скалите показват много добри психометрични характеристики. Представени са характеристиките на арабската извадка по скалите на всеки от използваните инструменти.

Данните са подложени на дисперсионен и корелационен анализ. Моделът на изследването, хипотезите и избраните методи за диагностика на включените променливи са убедителни и иновативни. Методите за анализ на получените данни съответстват на общоприетите изисквания. Резултатите са оригинални.

Научните приноси посочени в работата отговарят на постигнатите резултати и действително отразяват оригинални данни и анализи.

Работата е написана професионално, с добър език и стил. Личи добра теоретична подготовка в областта на дисертационния труд.

Публикации по дисертационния труд

Дисертацията е публикувана в съществените си части в общо три публикации. Две от тях са на английски език. Едната е в индексирано списание, другата – пълен текст на доклад в сборник от международна конференция, третата - студия в Годишника на Софийския университет.

Има и една публикация на тема извън дисертацията в сборник от международна научна конференция.

Автореферат

Представеният автореферат отразява адекватно и подробно основното съдържание и научните приноси на дисертационния труд, разработен е на много добър стил и език и може да бъде публикуван за официална защита.

Заклучение

Обхватът на теоретичния анализ и неговата емпирична верификация напълно съответстват на изискванията за докторска дисертация. Установените значителни достойнства на работата, и това, че дисертацията и авторефератът напълно съответстват на законовите изисквания, ми дават основания убедено да смятам, че дисертантката Лиляна Славчева Ангелова заслужава да ѝ се даде образователната и научна степен „Доктор“ в научното направление „Психология“.

София, 2 март 2018 г.

ПОДПИС:

Проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева